

Bijlage 2

Het tweede toetsmoment

De rol van de certificerend actuaris richting (en onder) de Wtp

Bij de overgang naar Wtp moet er een tweede toetsmoment zijn vanuit artikel 46 lid 4b (Besluit uitvoering pensioenwet: aan te tonen dat datakwaliteit voor, tijdens en na de transitie zijn geborgd) na het invaarmoment. Daarin staat dat de accountant nog een oordeel moet afgeven bij dat tweede toetsmoment, als het ware 1 seconde na het invaren. Zoals afgesproken doen wij hieronder een uiteenzetting van werkzaamheden ten aanzien van het 'tweede toetsmoment'.

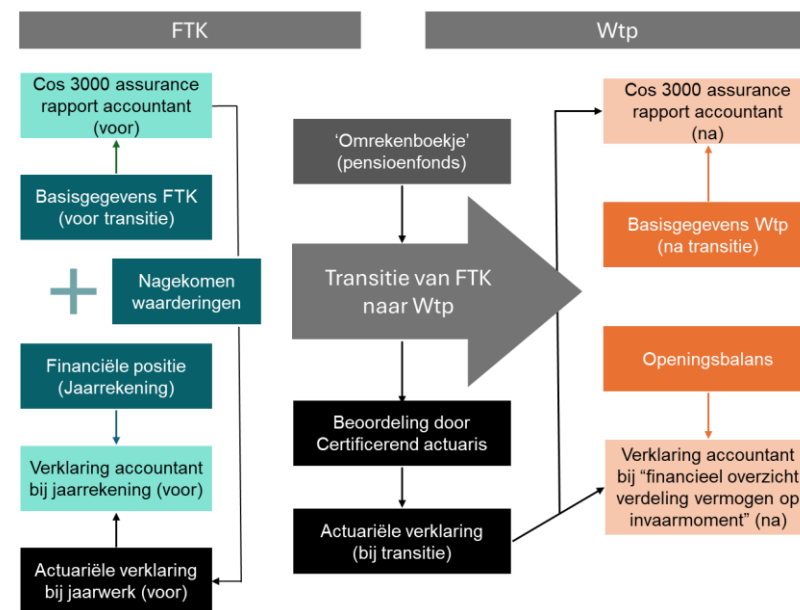
Ten behoeve van het tweede toetsmoment verstrekt de externe accountant een assurance rapport bij de basisgegevens direct vóór transitie (onder FTK) en een assurance rapport direct ná transitie (onder Wtp). Daarbij moeten (bij een uitkeringsovereenkomst) aanspraken (A) omgezet worden in persoonlijke pensioenkapitalen (B). Hoe van A naar B wordt gekomen, is sterk afhankelijk van de tussen bestuur en sociale partners afgesproken verdeelregels, de financiële positie van het pensioenfonds op het transitiemoment en de marktomstandigheden op het transitiemoment. Daarbij wordt vermogen via expliciete waarderingsregels toebedeeld aan individuen, aan de hand van actuariële en rekentechnische principes en rekening houdend met alle bijzonderheden van het pensioenfonds. Deze bijzonderheden maken de transitie complex.

Hierna is de visie vanuit het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) op onze rol als certificerend actuaris ten aanzien van het tweede toetsmoment nader uitgeschreven.

Ter informatie is als bijlage bij dit document een schematisch overzicht opgenomen van onze huidige taken en ten aanzien van de taken van de certificerend actuaris bij en na transitie.

Rol Certificerend actuaris bij transitie

De beoordeling van de omzetting (van A naar B) is bij uitstek een onderdeel waarbij de certificerend actuaris toegevoegde waarde kan bieden. Deze omzetting ligt in het verlengde van de werkzaamheden die de certificerend actuaris op dit moment doet.

Figuur: het tweede toetsmoment schematisch weergegeven

De certificerend actuaris is vanwege zijn/haar expertise bij uitstek in staat de (definitieve) transitie oftewel het tweede toetsmoment te kunnen beoordelen. Vanuit de NBA is reeds aangegeven dat de accountants graag, net als in de huidige jaarlijkse cyclus, gebruik maken van de werkzaamheden van de

certificerend actuaris (ten behoeve van de totstandkoming van de verklaring basisgegevens na transitie en de openingsbalans). Hoe dit er schematisch uit ziet, is opgenomen in voorgaand figuur. De exacte afspraken tussen accountant en certificerend actuaris kunnen in de vorm van aangepaste werkafspraken tussen accountants en actuarissen worden vormgegeven.

Taken Certificerend actuaris bij transitie

De hoofdtaak van de certificerend actuaris bij de transitie is het beoordelen / vaststellen of de (definitieve) transitie ten aanzien van het tweede toetsmoment *conform wet- en regelgeving en de overeengekomen afspraken en rekenregels* is uitgevoerd (dus conform het 'omrekenboekje' zoals door het bestuur van het pensioenfonds is vastgesteld). Onderdelen van de controle zijn (voor nu nog niet limitatief):

- Beoordelen of vastgestelde actuariële waarderingsgrondslagen (zowel voor (FTK) als na (Wtp)) prudent en passend zijn en juist zijn toegepast;
- Vaststellen of de juiste marktrente (DNB-rente) is toegepast;
- Beoordelen of de sekseneutrale omzetting/waardering conform afspraken en juist is toegepast (van TV naar TV sekseneutraal en collectief actuariel gelijkwaardig, eventueel leeftijds- en of statusafhankelijk);
- Vaststellen of het minimaal vereist eigen vermogen en de operationele reserve op het transitiemoment juist zijn vastgesteld (conform afspraken en wettelijke eisen);
- Vaststellen of kostenvoorziening en andere voorzieningen juist zijn vastgesteld;
- Vaststellen of de verdeling van het vermogen (conform feitelijke dekkingsgraad op transitiemoment) conform afspraken is uitgevoerd. Denk daarbij ook aan de vorming van een solidariteits- of risicodelingsreserve, onttrekken

- van vermogen voor compensatie en/of inhaalindexatie en de verdeling van het restant (conform standaardmethode of VBA-systematiek en/of gerichte toedeling c.q. afwijkingen van de standaardmethode);
- Indien compensatie direct wordt verwerkt ('afgekocht') vaststellen of de compensatie conform de afspraken is toebedeeld aan de betreffende actieve en arbeidsongeschikte leeftijdsgroepen;
- Vaststellen of de overige bijzondere groepen conform afspraken zijn omgezet of betrokken, denk aan onvoorwaardelijke onderdelen (voor transitie), ongehuwden ouderdomspensioen, latent partnerpensioen en latent wezenpensioen (omgang geëerbiedigde aanspraken), tijdelijke pensioenen, PVI, etc. *Het voorgaande is in lijn met de opgestelde lijst met bijzonderheden, zoals deze apart is toegestuurd (later op te nemen als bijlage bij dit document);*
- Bij de verdeling van de overschotten conform de standaardmethode een integrale beoordeling doen per jaarlaag en bij voorkeur ook op individueel deelnemersniveau (conform huidig systeem van beoordeling van de TV);
- Bij bijzondere uitdeelregels (gerichte toedeling dan wel op basis van VBA- systematiek) vaststellen of dit conform afspraken heeft plaatsgevonden. *NB. Bij gebruik van de VBA-methodiek – algemeen of bij specifieke onderdelen (denk aan compensatie) – dient later bezien te worden hoe een controle kan worden uitgevoerd, dit in verband met de complexiteit van de VBA-methodiek. Denk daarbij aan de juiste toepassing, gebruik en inrichting van onderliggende modellen;*
- Vaststellen of de transitie als geheel collectief actuariel gelijkwaardig heeft plaatsgevonden;

- Vaststellen of de startuitkering conform de afspraken is vastgesteld, in ieder geval per jaarlaag en bij voorkeur ook op individueel deelnemersniveau (vanuit persoonlijk pensioenkapitaal weer terug naar uitkering op basis van projectierendement).

Er vindt afstemming plaats over de werkzaamheden tussen actuaris en accountant.

Materialiteit

Ten aanzien van de materialiteit heeft de NBA aangegeven deze in beginsel te willen handhaven op het niveau van de controle van de jaarrekening. Des te lager de materialiteit, des te uitvoeriger (dieper) de controles moeten worden ingericht. Een perfecte controle (materialiteit van nul) is technisch niet mogelijk. Gezien het belang van de transitie en het feit dat de transitie direct iemands (toekomstige) uitkering zal raken (is niet meer slechts 'een waardering'), denken wij dat een verlaagde materialiteit voor de controles van de certificerend actuaris passend en gewenst is. In hoeverre de materialiteit kan worden verlaagd, dient met de partijen tezamen te worden vastgesteld.

Samenloop van werkzaamheden met Actuariële Sleutelfunctiehouder

Voor een groot deel van de bovengenoemde onderdelen heeft de Actuariële Sleutelfunctiehouder (AFH) reeds in het voortraject een belangrijke rol gehad:

- Zo zal de AFH reeds een beoordeling hebben gedaan op de actuariële waarderingsgrondslagen en de wijze hoe met seksneutraliteit wordt omgegaan.
- Zal de AFH het besluitvormingsproces van de afspraken (het 'omrekenboekje') reeds inhoudelijk hebben beoordeeld. Hoe is de besluitvorming tot stand gekomen (proces), welke overwegingen liggen hieraan ten

grondslag, hoe is een en ander vastgelegd en hoe heeft het bestuur rekening gehouden met evenwichtigheid, etc.? De onderliggende stukken als transitieplan en implementatieplan zijn daarom belangrijke brondocumenten waar de AFH in een vroegtijdig stadium reeds kennis van moet nemen.

- Volgens de aanvullende Guidance zal de AFH ook reeds inhoudelijk de invaarmethodiek en voorlopige uitwerkingen (proefomzettingen) beoordelen.

De opzet is daarbij vergelijkbaar met de huidige werkwijze van AFH en certificerend actuaris. De AFH focust zich bij de beoordeling op het besluitvormingsproces en totstandkoming van de afspraken van de omzetting (het 'omrekenboekje') inclusief voorlopige uitwerkingen. Daaronder valt ook de beoordeling in hoeverre berekeningsuitkomsten (en onderliggende modellen en tooling) waarop de besluitvorming is gebaseerd, plausibel zijn.

Vervolgens zal de certificerend actuaris achteraf vaststellen of de omzetting ook daadwerkelijk volgens de afspraken is uitgevoerd (dus conform het 'omrekenboekje'). De certificerend actuaris focust daarbij minder op de totstandkoming van de afspraken en het besluitvormingsproces.

Als de AFH en certificerend actuaris in persoon hetzelfde zijn, kan een ander efficiënt worden uitgevoerd. Mochten AFH en certificerend actuaris verschillende personen zijn, dan zullen de werkzaamheden van de certificerend actuaris ruimer zijn, omdat de certificerend actuaris zich er dan zelfstandig van moet vergewissen dat de afspraken op zorgvuldige en adequate wijze tot stand zijn gekomen dan wel dat de certificerend actuaris (voldoende) gebruik kan maken van de werkzaamheden van de AFH.

Actuariële verklaring bij transitie

Het AG acht het wenselijk dat ook een separate verklaring wordt afgegeven bij de transitie. Dit in verband met het (maatschappelijk) belang van de omzetting en de impact voor individuele deelnemers van de pensioenfondsen. De (exacte) inhoud van deze actuariële verklaring wordt op korte termijn nog nader vormgegeven. De strekking zal wel anders zijn dan de huidige actuariële verklaring die wij verstrekken bij het jaarverslag en jaarstaten. De actuariële verklaring bij de transitie richt zich op de beoordeling of de transitie conform de

overeengekomen afspraken en de wettelijke bepalingen daaromtrent (het 'omrekenboekje') is uitgevoerd.

Opdracht

De opdracht aan de certificerend actuaris in dit traject dient te worden verstrekt door het betreffende pensioenfonds. Dat betekent dat dit proces ook vanuit de fondsen moet worden gefaciliteerd.

Bijlage: Taken certificierend actuaris schematisch (huidig – naar transitie – en onder Wtp)

Art.	FTK	Transitie	Wtp
126	<p>Controle TV (recht x factor)</p> <p>Beoordeling volledigheid verplichtingen, bijv. IBNR en extracomptabele posten</p> <p>Beoordeling grondslagen, waaronder kostenopslag.</p> <p>Beoordeling technische analyse, inclusief risicopremies en delta RTS.</p>	<p>Beoordeling grondslagen, waaronder sekseneutrale verhouding.</p> <p>Beoordeling toepassing verdeelregels conform implementatieplan, waaronder toedeling MVEV, OR en SR / RDR.</p> <p>Beoordeling "95%-grens" waaronder toetsing verdeling o.b.v. standaardmethode.</p> <p>Controle startuitkering.</p> <p>Controle vaststelling en toepassing compensatie afschaffing doorsneesystematiek (indien eenmalig).</p>	<p>Controle uitkering (kapitaal / factor), waaronder toepassing dempingsmethodiek (splitsing in uitkerings- en spreidingsvermogen) en eventuele aanvullingen uit solidariteitsreserve.</p> <p>Beoordeling volledigheid en toereikendheid verplichtingen, bijv. kostenvoorziening, IBNR, AOP / PVI en TV eerbiediging NP.</p> <p>Beoordeling grondslagen, waaronder kostenopslag.</p> <p>Controle vaststelling en toepassing compensatie afschaffing doorsneesystematiek (indien gespreid in de tijd).</p>
127	<p>Toetsing of OP wordt gefinancierd (= open deur)</p>	<p>N.v.t. (volgt uit beoordeling artikel 126)</p>	<p>Toetsing of OP wordt gefinancierd (= open deur)</p> <p>Beoordelen van de wijze waarop het pensioenfonds het realiseren van de ambities op de langere termijn heeft getoetst.</p>
128	<p>Controle koopsom pensioenopbouw.</p> <p>Controle koopsom risicodekkingen.</p> <p>Controle overige onderdelen KDP.</p> <p>Controle dempingsmethodiek.</p> <p>Beoordeling feitelijke premie.</p>	<p>N.v.t.</p>	<p>Controle koopsom risicodekkingen en dekking jaarlijkse kosten.</p> <p>N.B.: artikel is wel vervallen, dit lijkt ons een omissie in de wet die nog moet worden rechtgezet.</p> <p>(of bij voortzetting FTK)</p>
129	<p>Beoordeling toeslagbeleid.</p> <p>Controle TBI-grens.</p> <p>Beoordeling of aan voorwaarden voor premiekorting/terugstorting is voldaan.</p>	<p>N.v.t.</p>	<p>N.v.t. (alleen bij voortzetting FTK)</p>

Art.	FTK	Transitie	Wtp
130 (a)	Controle vermelding premie(componenten) in jaarverslag	N.v.t.	N.v.t. (vervallen, hetgeen overigens ook opmerkelijk is). Hoogte risicopremies wel relevant, zie artikel 128
131	Beoordeling financieringsafspraken. Controle vaststelling risicokapitaal overlijden Beoordeling AO-resultaten Controle berekening MVEV. Beoordeling financiële positie.	Beoordeling financieringsafspraken. Controle vaststelling risicokapitaal overlijden Beoordeling AO-resultaten. Controle berekening MVEV.	Beoordeling financieringsafspraken. Controle vaststelling risicokapitaal overlijdens- en AO risico Beoordeling AO-resultaten. Controle berekening MVEV. Beoordeling financiële positie. Beoordeling herstelmaatregelen.
132	Plausibiliteitscontrole basisgegevens beleggingen Controle VEV	N.v.t.	(In huidige vorm alleen FTK) Beoordeling vul- / uitdeelregels SR / RDR. Beoordeling evenwichtige werking SR / RDR d.m.v. `baten en lasten'-analyses Beoordeling verloop SR / RDR.
133 (a/b)	Beoordeling eigen vermogen. Plausibiliteitscontrole DG-verloop. Controle vaststelling BDG. Controle vaststelling reële DG.	N.v.t.	Beoordeling eigen vermogen. Plausibiliteitscontrole DG-verloop (collectieve uitkeringsfase). Controle vaststelling BDG.
134	Beoordeling herstelplan. Beoordeling communicatie over korting. Beoordeling tijdslijnen toepassen korting.	N.v.t.	In huidige vorm n.v.t. vanwege koppeling aan herstelplan.
135	Beoordeling eigen onderbouwing PP Beoordeling vaststelling risicohouding Beoordeling toetsing risicohouding Beoordeling ALM-studie Beoordeling vaststelling strategisch beleid Beoordeling risicomanagement (grenzen / randvoorwaarden / uitvoering) Beoordeling gebruik derivaten	N.v.t.	Beoordeling eigen onderbouwing PP Beoordeling vaststelling risicohouding op cohortniveau. Beoordeling (toetsing) risicohouding Beoordeling ALM-studie. Beoordeling vaststelling life cycle / portefeuille op collectief niveau. Controle of feitelijk beleggingsbeleid in lijn is met strategisch beleid ¹ .

¹ Er moet bijvoorbeeld een leeftijdsafhankelijke renteafdekking plaatsvinden binnen de solidaire premieregeling. Aangezien het bestand nooit constant blijft, is het van belang dat dit goed gemonitord wordt.

Art.	FTK	Transitie	Wtp
	Beoordeling beleggingsrapportages Beoordeling ESG-beleid Toetsing marktwaardering Toetsing bestaan / werking beleggingscyclus		Indien opheffing leenrestrictie wordt toegepast: controleren of beleid in lijn is met de risicohouding van die populatie en of de verdeling conform de rekenregels geschiedt (ook indien vermogens negatief zouden worden). Toetsing maximale exposure beleggingsrisico Beoordeling risicomanagement (grenzen / randvoorwaarden / uitvoering). Beoordeling gebruik derivaten. Beoordeling beleggingsrapportages. Beoordeling ESG-beleid ² . Toetsing marktwaardering. Toetsing bestaan / werking beleggingscyclus
136	Toetsing aanwezigheid leningen Beoordeling kenmerken leningen	N.v.t.	Toetsing aanwezigheid leningen. Beoordeling kenmerken leningen
137	Beoordeling toeslagbeleid Controle TBI-grens Toetsing maximale (inhaal-)toeslag Beoordeling communicatie over toeslagen	N.v.t.	Controle beschermingsrendement, micro / macro langlevens en rente. Controle overrendement beleggingen, micro / macro langlevens. Controle toepassing toedelingsregels (toename/daling pensioenuitkering). Beoordeling communicatie over resultaatdeling, waaronder het narekenen van de communicatiebedragen van in ieder geval enkele deelnemers van verschillende groepen en leeftijden. Toepassing gebruik compensatiedepot.

² Beoordelen van de wijze waarop in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen en controleren of de feitelijke uitvoering van het beleggingsbeleid voldoet aan het beleid van het pensioenfonds en wet- en regelgeving hieromtrent.

Koninklijk Actuarieel Genootschap

Art.	FTK	Transitie	Wtp
138 / 139 / 140	Beoordeling herstelplan Beoordeling concrete maatregelen Toetsing aantal jaren tekort	N.v.t.	Toetsing of MVEV niet langer dan 12 maanden onder niveau is.